

Feminist yürüyüşe kenar notları

14 Mart 2020 21:03

8 Mart 2020 hem ülkede hem de dünyanın dört bir yanında son derece geniş bir katılımı kutlandı. 8 Mart süreçlerinde harlanan pek çok tartışma var; tarihinden, öznesine, kimin nasıl bir eylem yaptığından, kimin hangi sorun karşısında nasıl bir tutum aldığına uzanan, ağırlıklı olarak sosyal medyada dönen, hevesle takip edilen, harı geçince görünürlüğü azalan ama etkisi kadın hareketinin ortaklık hukukunun olduğu platformların, birlikteliklerin üstüne, buralardaki ilişkilere bir ağırlık olarak çöken tartışmalar...

Hem kadın hareketinin “tarihini” hem de tartışmada kimin nerede durduğunu adeta karikatürleştiren heyecanlı, çoğu zaman agresif, ağırlıklı polemik üzerine kurulu bu tartışmalarda yazılıp çizilenler bir süre sonra çeşitli yayınlarda, toplantılarda adeta bir “resmi tarih” olarak karşımıza çıkıyor. Herkesin kendi fikrince meseleleri ele aldığı ve özneleri imlediği bu tartışmada sesi en çok çıkanın, hegemonik olanın yazdığı tarih “sorgulanamaz” hale geliyor. Bu “resmi tarih yazımı” kim ne derse desin, ne yazarsa yazsın, ne yaparsa yapsın hiç önemsenmeden kendi mecrasında devam etse de, kadın hareketi içinde fikirlerimizi açık yüreklilikle ortaya koyma çabamızın bir gereği olarak, böyle bir sorumluluk duyarak, bazı tartışmaları nadasa bırakmadan birkaç şey söylemek isteriz.

Öncelikle;

Kimse 8 Mart’larda İstanbul Feminist Gece Yürüyüşünün kalabalıklığını, coşkusunu küçük görmesin elbette... Ama kimse de 8 Mart’ı yalnızca feminist gece yürüyüşünden ibaret hale getirmesin.

Sevda Karaca

Tüm yazıları

Kimse feminist hareketin birikimini yok saymasın tabi. Ama kimse de hem ülkede hem dünyada kadın hareketinin tarihini kendinden başlatmasın, kendi tarihini kadın hareketinin tarihi olarak yazmasın, anlatmasın.

Kimse kadın hareketinin gücünün geldiği noktayı, önemini azaltmasın elbette... Ama kimse de bu gücü yalnızca kendinden ibaret, kendi sözü ve eyleminden menkul bir güç olarak değerlendirmesin...

8 Mart'ı yalnızca İstanbul Feminist Gece Yürüyüşüne kilitleyerek yapılan tartışmalar çok önemli bir noktayı görmezden geliyor.

Ülkenin dört bir yanında binlerce kadın şubat ayının ilk haftasından martın ortasına kadar mahallelerde, işyerlerinde, okullarda, derneklerde, sokaklarda, kent merkezlerinde, kent merkezlerinin uzağında, olanakları, imkanları zorlayarak, bir araya gelebilecekleri her alanda buluşmalar gerçekleştirdi, gerçekleştiriyor.

Hastanelerde taşeron işçisi kadınlarla sağlık emekçilerinin buluştuğu işyeri kutlamaları... Okullarda temizlik işçisi, banko görevlisi, ofis çalışanı, akademisyen, öğrenci kadınların bir araya geldiği buluşmalar...

Mahallelerde işçi işsiz kadınların, mülteci kadınlarla Türkiyeli kadınların yan yana geldiği buluşmalar... Düğün salonlarında, kültür merkezlerinde, kafelerde, belediye toplantı salonlarında yan yana gelen kadınlar, ev buluşmalarında bir araya gelenler... Tiyatro gösterimleri, film gösterimleri, okuma grupları, kahvaltılar, yemekler... Bunlar için kapı kapı dolaşarak, pazar pazar gezerek, ev ev toplanarak yapılan çalışmalar...

Sendikaların işyerlerinde yaptıkları etkinlikler, çağrılar... İl platformlarının eylemleri, etkinlikleri, açıklamaları... İrili ufaklı kadın derneklerinin, yöre derneklerinin, mahalle inisiyatiflerinin, muhtarlıkların kutlamaları, yürüyüşleri, eylemleri...

Ülkenin dört bir yanında binlerce, on binlerce kadın, kadın mücadelesinin ve memleketin en temel gündemlerini konuşmak, tartışmak; kendine, yanındaki kadına, hiç tanımadığı kadınlara dair beklentisini, üzüntüsünü, talebini dile getirmek; bu beklenti ve talepleri nasıl hayata geçireceğinin olanaklarını tartışmak; olanakları elverdiğince bunu yüksek sesle söylemek için yan yana geliyor... Evden çıkıp diğer kadınlarla buluşmanın bin çeşit yaratıcı organizasyonunun parçası olmak; tiyatro grubuna, koroya katılmak, drama etkinliğine, tiyatro gösterimine gitmek, eline mikrofon alıp konuşacağı bir toplantıya, buluşmaya gitmek, kadın kadına halay çekmek, dans etmek için şölene gitmek... Taşabiliyorsa sokağa taşmak... Bunu da yakınında yöresinde yaşamının bir parçası olan, güven duyduğu kadınlarla yapabilmek... Kent merkezinde yapılan bir eyleme gelme olanağı olmasa da, henüz önündeki engelleri aşma olanağına sahip değilse de kadınların mücadele sözünü büyütecek bir halkanın parçası olmak... Bütün bunlar için 8 Martlarda, üstelik de memleket ve dünya halinin ağırlığına rağmen çalışıyor, çabalıyor, buluşuyor...

Bu çoğulluk, bu güç birikimi, bu hareketlilik, bu birlik, bu yerellik önemsiz mi? 8 Mart'ı değerlendirirken buralarda neler olup bittiğinin, ne tartışıldığının, kaç kadının hangi çağrıya nasıl yanıt verdiğinin bir anlamı yok mu? Tam da buralarda biriktirdiklerimiz, iktidarın attığı, atacağı adımları püskürtme, hatta geri adım atmasını sağlama gücü vermiyor mu bize? Bir yere saldıracaksa o saldırının nasıl yankı bulacağını tarttıği en önemli yerler buralar değil mi?

Biz buraya bakıyoruz. Değerlendirmelerimizi buradan, burada birikenlerden yapıyoruz.

Burada olmayanın, değerlendirmesini buradan yapmamasını, yapamamasını anlamakla beraber; kadın hareketinin kimi örgütlü kesimlerinin hareketin niteliği, gücü, sözünün etkisi, eyleminin değeri, değiştirme potansiyeli ve ilerleme hattına ilişkin çıkarımları yalnızca kendi durduğu yerden yapmasının hem politik hem sınıfsal konumlanıştan kaynaklanan bir tutum olduğunu da biliyoruz.

Tüm toplumsal, siyasal deneyimleri, birikimleri sadece kendi işi ve deneyimiye değerli gören; değilse, bile isteye görünmezleştirerek değersizleştiren, benmerkezci bu tutumun kadın hareketinin bütününe iyi yansımadığını, ortaklık hukukunu bozduğunu, giderek de hareketin gücünü zayıflattığını düşünüyoruz.

Bir nokta daha:

Feminist Gece Yürüyüşüne katılanların yalnızca feminist sözün ve eylemin gücü nedeniyle o yürüyüşe gelmediği açık.

2003 yılında başlayan, bugünkü kitleselliği 2012 sonrasında adım adım yakalayan yürüyüşün çitasını yükselten Gezi süreci oldu. 2013 yılında kadınların varlığıyla damga vurduğu Gezi Direnişi ile çok daha fazla kadın sokağa çıktı. Bu dönem Taksim’de yürüyüş yapmanın bir simge haline gelmesiyle İstanbul Feminist Gece Yürüyüşü bir adres haline geldi. Bir yandan da feminist gece yürüyüşünün kitleselliğinde kadın hareketinin bir bütün olarak hep birlikte dişle tırnakla kazıyarak, birbirini kollayarak, sözü ortaklaştırarak, eylemi birleştirerek yarattığı birikimin etkisini görmezden gelmemek gerekir. 2013’den bu yana kürtaj hakkı için yürütülen ortak mücadele, kadına yönelik şiddetin ve kadın cinayetlerinin önlenmesi için oluşturulan birlikler, koruyucu yasalara dönük saldırıların birlikte püskürtülmesi, çocuk istismarının affına karşı en yerellerde büyütülen ve hükümete geri adım attıran kararlılık, kadın işçilerin grev ve direnişleriyle dayanışma ve tüm saldırılara karşı sokağın sürekli zorlanması, kadın mücadelesinin her kesim bakımından meşru ve güçlü kılınmasının da bir zemini oldu.

Yerelerde (görmezden gelinen) kadınların bir araya gelme eğilimlerinin güçlenmesini, yerel etkinliklerin ve eylemlerin büyümesini, işyerinde, mahallede, kampüste, dernekte en küçük etkinliğe bile onlarca kadının gelmesini sağlama çabası da, yürütülen tartışmalar da bu meşru zeminin oluşmasında etkili.

Yoksa bir yandan feminist örgütlenmeler dağınık, yerine yenileri kurulamazken; kimi ortak birlikler, platformlar darlaşıyor, konu ve sorun bazlı kurulur, sonra da atıllaşırken, örneğin koskoca İstanbul’da kadın hareketinin bileşenlerini kapsayan, her meselede çıkıp sözünü ortak söyleyen, sürekli, istikrarlı bir mücadele platformu oluşturulamıyorken 8 Martların bu yaygınlığını ve kitleselliğini nasıl açıklayacağız?

Kadın hareketinin mücadele platformları darlaşıyor, diğer yandan 8 Mart’larda geniş kadın kesimlerinin sokağa çıkma, birlikte hareket etme potansiyeli aslında hepimize bir sorumluluk da yüklüyor: bu gücün yılın yalnızca bir günü görünür olması değil; sürekli, etkili, biriktiren ve değiştiren örgütlü bir güce dönüştürülmesi...

Ama...

Aması var. Son 20 yılın örgütsüzlüğün makbul hale getirildiği, örgütlülüğün “öcüleştirildiği”, kolektivizm karşısında bireyciliğin pohpohlandığı, neoliberalizmin güç kazandığı yıllar olduğunu herkes söylüyor.

Merkezine bireyi koyan anlayışlar günümüz neoliberal dünyası için oldukça kullanışlı bir zemin

sunuyor. Kadınların “biz” deyip örgütlenmek yerine “ben” diyerek atomize olması neoliberal kapitalist kültürün tam da yapmak istediği şey. Esra Aşan’ın Feminisite dergisinde yaptığı tartışmadaki(1) şu vurgu önemli; son dönemde örgütlü bir hareket yerine “bireysel başarıya, iyiliğe, mutluluğa, esenliğe” yönelten feminist anlayışlar, “örgütlülüğü”, “örgütlü hareketi” marjinalleştirirken, “bireysel katılımı”, “bireyciliği” yücelten tutum ve taktikler esasen tüm hareket için dayanışmanın ve işbirliğinin altını oyuyor.

Örgütlülüğün her halinin memleket ve dünya çapında “çaptan” düşmesinde örgütlü güçlerin zaaf ve yanlışlarının etkisi tartışılmaz. Bunları tartışmaktan ve sonuç çıkarmaktan da kimse kaçamaz. Ancak, örgütlülüğün her yönüyle hedefe konması ve tüm toplumun örgütsüzleştirilmesinde, politik, toplumsal ve kültürel alanda her türlü iktidar olanağının kullanıldığı, kimilerinin de buna payanda olduğu gerçeğinin üstünden de kimse atlayamaz.

Tüm bunlar ışığında Feminist Gece Yürüyüşüne katılmak isteyen örgütlü kadın kesimlerine hitaben yazılan ön bilgilendirme notunda yürüyüşün gücünü aldığı ilkenin “herkesin kendi adına konuştuğu, bağımsız feminist örgütler de dâhil olmak üzere hiçbir temsiliyetin bulunmadığı, feminist bireylerin sözünü belirlediği bir alan olarak varolması; (yürüyüşün) bu şekilde ve bu yöntem sayesinde büyümesi” olarak konulmasının da öncelikle sorunlu olduğunu, aynı zamanda da ön kapatıcı ve dayatmacı olduğunu düşünüyoruz.

Bunlarla birlikte bir noktayı daha açıklığa kavuşturalım.

Biz feminist gece yürüyüşüne katılmıyoruz. Bu, yürüyüşün ve çağrıcılarının meşruiyetini tanımamakla ilgili değil. Kaldı ki kadın hareketinin her gündemini ortak bir biçimde ele almak ve birlikte hareket etmek noktasındaki çabamız, hakkımız teslim edilirse zaten görülür.

Mesele, tüm bu saydıklarımız ve sayamadıklarımızla birlikte yürüyüşün sözünden içeriğine bizim bakımımızdan bir ortaklaşma zemininin olmaması. Yoksa, örneğin her 25 Kasım’da aynı alanda yürüyoruz.

Yürüyeceğiz. Çünkü 25 Kasım gece eylemi bir ortaklık hukukuyla düzenlenebiliyor. Elbette 25 Kasım yürüyüşünde de tartışmalarımız, yöntem ve içeriğe ilişkin farklılıklarımız var, birbirimize yönelik eleştirilerimiz var. Ancak 25 Kasım Kadın Platformu olarak her sene bir araya gelen ve yürüyüşün sorumluluğunu alan birliktelik o ortak hukuku koruma noktasında önemli bir çaba harcıyor.

Yani biz politik bir kararla 8 Mart’ta feminist gece yürüyüşüne katılmıyoruz, bu politik kararda elbette ideolojik farklılıklar kadar, feminist gece yürüyüşünü organize edenlerin alanı “kendi istedikleri kadar, kendi belirledikleri biçimde” açması da etkili. Zaten yürüyüşü organize edenler de örneğin farklı örgütlenmelerin katılımını bir birliktelik, bir güçlendirme, buluşma, ortaklaşma olarak değil, bir “eklemlenme” olarak görüyor.

Başka sosyalist örgütlenmeler, çeşitli örgütlü kesimler gibi ideolojik ve politik hattı açıkça “feminist sözün ve politikanın güçlendirilmesi” olarak ortaya konan, sınırları ilan edilen bir yürüyüşe “kitleler orada, eksik kalmayalım” gibi gerekçelerle katılmayı ve “eklemlenmiş” varlığını düzenleyicilerin iradesi ve kararı dışında dayatmayı da doğru bulmuyoruz.

Geniş kadın kesimleriyle buluşmanın, kadın hareketinin farklı bileşenleriyle ittifak zemininin tek yerinin de feminist gece yürüyüşü olmadığını düşünüyoruz.

Kadın hareketinin esas gücünü oluşturan geniş kadın kesimleriyle buluşmanın, tartışmanın, yan yana gelmenin daha gündelik, yüz yüze, günlük hayatı da değiştirme kapasitesi yüksek pek çok başka alanları var; ve esasen bizim gözümüz orada, emeğimizi de oraya yönlendiriyoruz.

Örneğin binlerce genç kadının tacizden ayrımcılığa, geçim derdinden gelecek kaygısına her türlü derdi yaşadığı üniversitelerde, yurtlarda... Örneğin eğitim emekçilerinin, sağlık çalışanlarının işyerinde, yaşadıkları mahallelerde, sosyal alanlarında yan yana gelmenin koşullarını zorluyoruz. Örneğin farklı sektörlerden işçi kadınları yan yana getiriyoruz, işyeri ya da sektör buluşmaları yapıyoruz; gıda işçilerinden tekstil işçilerine, büro emekçilerinden mimar mühendis kadınlara, plaza çalışanlarından, belediye çalışanı kadınlara, üniversite hastanesi çalışanlarına kadar... Ve çok iyi biliyoruz ki tam da bu gündelik hayatta, yaşam ve çalışma alanlarında kurulan ilişkilerin niteliği asıl değiştirici güç. Yılın yalnızca bir günü değil, gündelik yaşamın her anında yan yana olabilecek bir örgütlenme çabasını taşıyoruz. Örgütlenme hattımızı buraya koyuyoruz.

Kadın hareketi feministi, sosyalisti, örgütlüsü örgütsüzü, farklı kesimlerden farklı toplumsal tabanlardan kadınların bir araya geldiği bir ittifak alanı. Mücadelesi ikincil bir mücadele değil. Sözünün ve eyleminin niteliği ise bu hareketin çeperinde dahi yer alma olanağına sahip olmayan çok daha geniş kadın kesimlerinin hayatlarının ve haklarının korunması, kadınların topyekûn güçlenmesi, bu gücün aynı zamanda kadınların kurtuluşu mücadelesi için en yerelde, hayatın aktığı her yerde örgütlülüğe dönüşmesi için vazgeçilmez derecede önemli. Bunun sorumluluğunu taşıyoruz. Tüm ayrılıklara, farklılıklara ve hatta kibirli, nobran, aşağılayıcı, görmezden gelen, emeği değersizleştiren, eşitsizlik üzerine kurulu hegemonik tutum, söylem ve kavgalara rağmen birlikte yürüyeceğimiz yolu genişletme çabasından vazgeçmiyoruz.

Sözümüzü açık söylemenin ve fikrimizi bu açıklıkla ifade etmemizin, bu yolu birlikte yürürken birbirimize ve kadınlara karşı duyduğumuz sorumluluğun bir gereği olduğunu yeniden söyleyelim.

(1) Feminizmin yaşam tarzına indirgenmesi